Тема: Українська школа й педагогіка XX століття

План

- 1. Характеристика системи освіти в Україні початку XX століття.
- 2. Національна освіта в 20-ті роки XX століття.
- 3. Уніфікація загальної освіти в 30-ті роки.
- 4. Особливості становлення у післявоєнний період (кін. 40-50-х років)
- 5. Розвиток освіти у 60-ті роки.
- 6. Школа і педагогіка у період застою (70-80-ті роки)

Література

1. Історія педагогіки /за ред. М.В.Левківського, О.А.Дубасенюк/. – Житомир, 1999.

2. Любар О.О. та ін. Історія української педагогіки /за ред. М.Г.Стельмаховича. – К.: ІЗМН, 2000.

3. Сбруєва А.А., Рисіна М.Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник. – Суми: СДПУ, 2000.

4. Левківський М.В. Історія педагогіки. – Житомир, 2002

5. Нариси історії українського шкільництва. 1905-1933: Навч.посібник /за ред. О.В.Сухомлинської. – К., 1996. – С. 121-223.

6. Кравець В.П. Історія української школи і педагогіки. – Тернопіль, 1994.

7. Гриценко М.С. Нариси з історії школи в українській РСР. – К., 1966.

Початок XX століття

Початок XX століття відмічений поворотними соціально-політичними подіями, що змінили культурно-освітницький фон України на користь української мови та української школи.

З 1905 р. на території України з’являється мережа “Просвіт” у Києві, Одесі, Львові, Миколаєві. Підтримку отримували з боку українських парламентарів у Державній Думі Російської імперії.

Завдання товариств “Просвіта”:

а) розгортання мережі початкових шкіл;

б) післяпочаткова освіта;

в) загальноосвітня діяльність в широких масах населення.

У 1906 році прийняли на курсах нагороди вчителів резолюцію про українську школу.

Усе навчання мало проводитися рідною мовою, а державна (російська) вивчається в старших класах.

У 1906 році створена Всеукраїнська спілка вчителів і діячів освіти. Під тиском реакції 1907 році не змогла повноцінно працювати.

Національна освіта в 20-ті роки XX століття

З 1919 року в Україні керівництво системою освіти прийняв на себе Народний Комісаріат Освіти:

- а) запровадження єдиної трудової політехнічної школи;
- б) двоступеневої освіти (з 8 до 13, з 14 до 17 р.)
- в) перетворення першого ступеня в дитячий будинок, а другого - в політехнічну школу.

У 1921-1926 рр. розвиток в Україні характеризувався проявом двох протилежних тенденцій:

- залучення до української системи освіти загальних радянських педагогічних ідей, що було продиктовано створенням СРСР;

- формування специфічних рис в організаційному та змістовому аспектах.

На початку 20-х років у містах утворюються фабричного-заводські учнівства та індустріальні профшколи.

З метою полегшення вступу до інститутів створювались робітфаки.

Зверніть увагу!

- Перші десятиліття XX століття в українській освіті можна визначити як період нестабільності.
- Принципами розбудови освіти у 1905-1926 роках можна вважати рідномовність, доступність, рівноправність в отриманні знань.
- Створення СРСР та формування єдиної радянської системи освіти уніфікувало українську школу і нівелювало специфіку, якою вона відрізнялась у 20-ті роки XX століття.

Уніфікація загальної освіти в 30-ті роки

1920 р. Наркомос України видає Декларацію про соціальне виховання дітей. Декларація висунула ідею “захисту дитинства”. Створюються відповідні установи (дитячий будинок, школа-клуб, школа неповного дня, колектори та інші).

2 листопада 1922 року Президія ВУЦВК затвердила кодекс законів про народну освіту в УРСР.

Впроваджувалась комплексна система навчання – побудова змісту освіти, організація навчального процесу, сконцентрованого навколо стрижневої теми (природа – праця – суспільство).

На поч. 30-х років на перше місце було поставлено пролетарське комуністичне оточення (партія, комсомол, дитячий рух, профспілки).

Кардинально змінюються парадигма освіти: від дитини як центру педагогічного процесу перехід до висування на передній план оточення в політизованому розумінні.

Педагоги переходять на рефлексологічні позиції (за Бехтерєвим). Сутність полягає в тому, що вся поведінка починається з елементарних реакцій і закінчуючи найскладнішими актами творчості зводиться до рефлексів. Рефлексологія – фундамент розвитку педології.

Педологія (наука про дитину) предметом вивчення вважала біогенетичні і соціогенетичні напрями. Основою педології стали ідеї вільного виховання, що дістали назву педоцентризму. (В Україні ідеї поширювали Я.Чепіга, С.Русова).

У 1936 році після постанови “про педологічні перекручення в системі Наркомосу” наука зникає.

У 1936 році після постанови “про педологічні перекручення в системі Наркомосу” наука зникає.

5 вересня 1931 року ЦК ВКП (б) прийняв постанову “Про початкову і середню школу” (нові навчальні плани, програми, що сприяли б політехнічному навчанню).

25 серпня 1932 року ЦК ВКП (б) прийняла постанову “Про навчальні програми та режим у початковій і середній школі” (засуджено комплексну систему навчання, бригадно-лабораторний метод). Основною формою навчальної роботи став урок зі сталим складом учнів і стабільним розкладом.

Особливості становлення системи освіти у воєнний та післявоєнний період (40-50-ті роки)

1941-1942 навчальний рік розпочався в районах евакуації в Україні.

23 січня 1942 року виходить постанова “Про заходи по боротьбі з безпритульністю серед дітей”.

1943 рік – вечірні школи.

31 грудня 1943 року Раднарком УРСР прийняв постанову “Про організацію обліку дітей і підлітків віком 7-15 років”.

31 вересня 1944 року відновилась діяльність шкіл.

У серпні 1943 року були прийняті “Правила для учнів” (обов’язки і правила поведінки).

21 червня 1944 року Раднарком СРСР прийняв постанову “Про заходи поліпшення якості навчання в школі” (вводились випускні екзамени, екзамени на атестат зрілості, нагородження випускників).

У 1949 році запроваджено обов’язкове загальне семирічне навчання.

Розвиток освіти у 60-ті роки

У 1956 році створений новий тип школи – школа-інтернат.

Верховна Рада СРСР 24 грудня 1958 року прийняла закон “Про зміцнення зв’язку школи з життям та про загальний розвиток системи освіти в СРСР”. Запроваджувалась обов’язкова восьмирічна освіта.

Важливим завданням було здійснення в країні загальної обов’язкової середньої освіти, перехід на новий зміст удосконалення навчального процесу і виховання.

10 серпня 1964 р. постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів “Про зміни терміну навчання в середніх загальноосвітніх трудових політехнічних школах з виробничим навчанням” було встановлено 2-річний термін навчання в середній школі на базі 8 класу (школа 10-річка). Причини: демографічна криза; слабка матеріальна база; незначний процент випускників 11-річки йшов на виробництво.

10 листопада 1966р. ЦК КПРС Рада Міністрів СРСР прийняли постанову “Про заходи дальшого вдосконалення роботи середньої загальноосвітньої школи”.

Запровадження кабінетної системи навчання.

Запроваджуються нові методи навчання (проблемне, програмоване навчання, дослідницький метод).

Школа і педагогіка у період застою (70-80-ті роки)

У 1970 році був прийнятий Статус середньої загальноосвітньої школи (середні десятирічки (9-10 кл.); середні спеціально-технічні (3-4 роки); робітничо-селянської молоді (9-11 кл.).

20 червня 1972 року прийнято постанову “Про завершення переходу до загальної середньої освіти молоді та дальший розвиток загальноосвітньої школи”.

За результатами атестації вчителям присвоювались звання “старший учитель”, “вчитель – методист”.

У постанові ЦК КПРС і Ради Міністрів “Про подальше покращення навчання, виховання учнів загальноосвітніх шкіл і підготовки їх до праці” від 22 грудня 1977 р. вказувалося, що школа зобов’язана допомогти учням оволодіти глибокими знаннями і трудовими навичками, а також прийнята постанова про безкоштовне користування підручниками та іншими фондами.

На жаль, постанови не працювали і радянська влада поступово входила в кризовий період.

У 1984 р. була зроблена спроба вивести школу з кризи, накреслено заходи по проведенню реформи загальноосвітньої і професійної школи.

Завдання для опрацювання

У чому полягає проблема змісту та методів навчально-виховної роботи в школі 20-х років?

Педагогічна наука і школа в роки Великої Вітчизняної війни. Зміни в навчальних планах і програмах.

Випишіть визначних учених і просвітницьких діячів 30-х років XX століття. Визначте їхній внесок у розвиток освіти.